

Maturitní témata ze základů společenských věd

1. Psychologie jako věda

- definice psychologie, předmět zkoumání
- dělení psycholog. disciplín
- výzkumné metody
- psycholog. směry a jejich představitelé (behaviorismus, psychoanalýza, gestaltismus, humanistická, kognitivní a transpersonální psychologie)

2. Biologická determinace psychiky

- historické a současné pojetí determinace
- biologické faktory determinující psychiku:
  - nervová soustava
  - žlázy s vnitřní sekrecí
  - tělesný stav a růst organismu
  - dědičnost

3. Sociální determinace osobnosti

- socializace – primární, sekundární, resocializace
- činitelé socializace (rodina, škola, vrstevnická skupina, média...)
- základní způsoby sociálního učení (asociace, observace, posilování, porovnávání)
- sociální role, konflikt rolí
- příčiny a následky psychické deprivace
- sociální percepce

4. Psychologie osobnosti

- typologie osobnosti (Hippokratova - Galenova, Jungova, Eysenckova, Kretschmerova)
- struktura osobnosti:
  - aktivačně motivační vlastnosti
  - vztahově postojoyé vlastnosti
  - charakterové a seberegulační vlastnosti
  - temperament
  - výkonové vlastnosti (schopnosti a vlohy)

5. Psychické procesy

- obecná charakteristika sensorických procesů (práh čivosti, smyslová adaptace, zákon kontrastu, schéma reflexního oblouku)
- základní druhy receptorů
- charakteristika procesu vnímání, vlastnosti a typy vnímání
- charakteristika představivosti, druhy představ; asociační zákony
- myšlení a řeč
- paměť, fáze paměti, činitelé ovlivňující trvalost zapamatování

6. Psychické stavy

- pozornost a její druhy, vlastnosti
- poruchy pozornosti
- charakteristika emocí
- druhy emocí (tělesné city, citové reakce, nálady, citové vztahy, vyšší city)
- pocity při zvládnání náročných životních situací

7. Osobnost v náročných životních situacích

- frustrace, deprivace, stres, konflikt
- působení stresu na organismus
- poruchy osobnosti
  - neurózy
  - psychopatie
- techniky vyrovnávání se s náročnými životními situacemi
- mentální hygiena, vytvoření zdravého životního stylu, asertivní jednání

8. Sociologie jako věda

- dějiny sociologie
- základní metody a paradigmaty novodobé sociologie
- vztah k ostatním společenským vědám
- sociologické disciplíny

9. Příroda, kultura, společnost

- přírodní faktory působící na společnost
- destruktivní působení člověka na přírodu - nejzávažnější ekologické problémy
- sociologické pojetí kultury, její funkce
- standardizace kultury

10. Člověk ve společnosti

- podstata socializačního procesu
- sociální útvary – skupiny a seskupení
- rodina – definice, funkce, druhy
- definiční znaky skupin, komunikace
- nejvýznamnější strukturální řezy společnosti
- pojetí sociální struktury (teorie tříd, stratifikační teorie)
- sociální mobilita, uzavřené a otevřené společnosti

11. Vznik a podstata státu

- pojem a znaky státu
- názory na vznik a podstatu státu (teologická, teokratická, patriarchální, smluvní, normativní a organická teorie)
- formy států podle hlavy státu
- demokracie a autokracie
- parlamentární a prezidentský systém
- územní organizace států (unitární, složené, svazy států), aplikace na současný svět

12. Základní právní pojmy

- právo a stát
- právní řád ČR
- zákonnost a právní stát, právní vědomí
- orgány právní ochrany (policie, státní zastupitelství, soudy)
- právní normy a jejich druhy
- právní vztahy a jejich účastníci (osoby fyzické a právnické)
- systém práva, důležitá právní odvětví
- základní právní oblasti (evropské kontinentální, anglosaské a islámské právo)

13. Ústavní právo České republiky

- etapizace čs. ústavního vývoje
- Ústava ČR
- koncepce dělby moci:
  - moc zákonodárná (charakteristika, struktura, pravomoc a působnost Parlamentu)
  - moc výkonná (postavení a ustavování prezidenta republiky; vláda ČR)
  - moc soudní (principy soudní moci, soustava obecných soudů, postavení soudce)
- Lidská práva

14. Trestní právo

- předmět a funkce trestního práva
- trestný čin, dělení trestných činů
- trestní odpovědnost
- trestní řízení a jeho zásady
- tresty a ochranná opatření

15. Občanské právo

- pojem, zásady a prameny občanského práva
- rodinné právo
- absolutní majetková práva
- relativní majetková práva

16. Pracovní právo

- pojem a prameny pracovního práva
- právo na zaměstnání
- účastníci pracovněprávních vztahů
- pracovní poměr, pracovní posudky, potvrzení, odstupné
- práce konané mimo pracovní poměr

17. Ekonomie jako věda

- ekonomie a předmět jejího zkoumání
- ekonomické myšlení starověku, středověku, vznik ekonomie jako samostatné vědy
- základní členění ekonomické vědy: makro- a mikroekonomie
- ekonomie a hospodářská politika, účinnost hosp. politiky - magický čtyřúhelník

18. Hospodářská politika

- podstata hospodářské politiky
- cíle hospodářské politiky

- nástroje hospodářské politiky: monetární, fiskální, sociální, důchodová, vnější obchodní
- hospodářská politika keynesiánská a neoklasický typ

19. Hospodářské cykly, zaměstnanost, peníze, ceny, inflace

- obecná charakteristika hospodářských cyklů, jejich příčiny a průběh
- keynesiánská a neoliberální hospodářská politika
- nezaměstnanost a míra nezaměstnanosti
- formy nezaměstnanosti z hlediska dobrovolnosti, příčin a délky trvání
- peníze a cena
- příčiny, typy a důsledky inflace

20. Mezinárodní vztahy

- mezinárodní vztahy a organizace, subjekty mezinárodních vztahů
- OSN (orgány; opatření při ohrožení míru)
- vojenské mezinárodní organizace
- historie mezinárodní ekonomické integrace
- EU – vznik, principy, cíle, orgány
- integrace ČR do světového a Evropského společenství
- vývoj ve světě (konflikty a ohniska napětí, planetární problémy)

21. Filozofie a názor na svět, její význam v životě člověka a společnosti

- vysvětlení pojmu filozofie, podstata a původ filozofie
- obsah filozofie a oblasti jejího zájmu (ontologie, kosmologie, gnoseologie, logika, antropologie, etika, estetika, axiologie)
- vývoj filozofie, její smysl a význam pro člověka
- základní filozofická otázka a její řešení, příklady z dějin filozofie

22. Předsokratovská filozofie

- řecká mythologie, podmínky vzniku filozofie ve starověkém Řecku
- naivní materialismus - Milétská škola a Hérakleitos z Efesu
- pythagoreismus, elejská škola, atomismus

23. Antická filozofie klasického, helénistického a římského období

- charakteristika druhé etapy antické filozofie
- sofisté
- Sokrates, Platón, Aristoteles
- odraz hospodářského a politického úpadku ve filozofii v období helénistickém
- řecký a římský stoicismus, epikureismus, skepticismus

24. Křesťanská filozofie v období patristiky a scholastiky

- vznik a vzestup křesťanství
- zdroje a východiska křesťanské filozofie (Seneca, židovské náboženství, novoplatonismus)
- období patristiky (periodizace, hlavní problémy, Justin, Origénes, Aurelius Augustinus)
- období scholastiky (otázka universálií, Anselm z Canterbury, Pierre Abélard, Tomáš Akvinský)

25. Renesance a reformace

- základní charakteristika renesance
- renesanční humanismus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca)
- renesanční přírodní filozofie (Mikuláš Cusanus, Giordano Bruno)
- pokusy o novou vědu (Leonardo da Vinci, Mikuláš Koperník, Tycho de Brahe, Jan Kepler, Galileo Galilei)
- filozofie státu a práva (Nicolo de Machiavelli, Thomas Morus, Thomasso Campanella)
- reformace - pokus o obrodu křesťanství

26. Novověká filozofie, baroko

- společenská potřeba nového pohledu na svět, potřeba nových vědeckých poznatků
- novověký racionalismus (Descartes, Spinoza, Leibniz)
- anglická empirická filozofie (Bacon, Locke, Berkeley, Hume)

27. Filozofie osvícenství

- podmínky vzniku osvícenství, zdroje a znaky
- Montesquieu, Voltaire, Rousseau
- francouzští encyklopedisté (La Mettrie, Diderot, Helvétius, Holbach)
- německé osvícenství (Immanuel Kant)

28. Vývoj filozofického myšlení v 19. a 20. století

- německý idealismus (Hegel)
- generace velkých bořitelů (Marx, Schopenhauer, Nietzsche)
- pozitivismus (Comte, Spencer)
- pragmatismus (Peirce, James, Dewey)
- Edmund Husserl a fenomenologie
- Martin Heidegger a filozofie existence

29. T.G. Masaryk a další významné osobnosti českého filozofického myšlení

- Masarykova filozofie českých a světových dějin, pojetí demokracie, humanity
- další z osobností podle vlastního výběru
(J. Hus, J.A.Komenský, B. Bolzano, F. Palacký, J. Patočka, E. Kohák)

30. Světová náboženství a religionistika

- funkce a podoby náboženství
- velká světová náboženství (judaismus a křesťanství, islám, hinduismus, buddhismus)
- sekty a nová náboženská hnutí